

Илија ПСАЛТИРОВ

КОРУПЦИЈАТА ВО МАКЕДОНИЈА - ОПШТЕСТВЕНО ЗЛО

Корупцијата е комплексен феномен и се чини дека колку и да се сака, таа никогаш нема да биде уништена, ако се има предвид дека луѓето многу често се подложни на оваа појава. Корупцијата е сериозна закана за круцијалните општествени вредности, за владеењето на правото, демократијата, човековите права, социјалната правда, но и за севкупниот економски систем, кој се базира на отворен пазар и слободна конкуренција. Таа се јавува во неколку форми, но најчесто спомнувани се митото, конфликтот на интереси, злоупотребата на дискреционото право, илегалното финансирање на политичките партии итн. Како и да е, најчесто корупцијата се дефинира како злоупотреба на моќ, економска или политичка, со цел задоволување на лични или групни интереси, изложувајќи ги на опасност легитимните индивидуални, групни, општествени и државни права и интереси.

Што се однесува до Македонија, прашањето на корупцијата стана секојдневие и е една од главните теми за дискусија, како меѓу граѓаните, така и меѓу политичарите. Според многу анализи на меѓународните организации, кои се однесуваат на постоењето и на степенот на корупција во Македонија, токму политичарите се едни од најкорумпираните лица. Но, покрај нив, како најкорумпирани се спомнуваат царинските и даночните службеници, судиите и државните службеници на различни нивоа. Желбата за брзо "правење" пари, ниските плати на државните службеници, како и неефикасноста на судството, се водечки причини кои влијаат на ширењето на корупцијата. На ова се надоврзуваат сомнителните јавни набавки, не-

потизмот и протекционизмот, но особено може да се истакне криминалната и не-транспарентната приватизација, која произведе многу општествени и социјални потреси, чие влијание сè уште се чувствува. Сè ова се должи на слабите институции и на непочитување на владеењето на правото, односно на непочитување на законите. Токму заради тоа и Европската унија инсистира на доследна примена на реформите во јавната администрација, како и поголема агилност на судовите во решавањето на споровите, почитувајќи ги принципите на владеење на правото. Ова е особено важно, имајќи предвид дека голем дел од граѓаните имаат чувство дека наместо правото владее токму корупцијата, заштитувајќи ги "големите риби", а санкционирајќи ги "ситните". Македонската јавност е сведок на низа неразјаснети финансиски афери, во кои се вмешани високи политички фигури, приватни стопанственици и службеници во јавни и во државни органи и институции. Се поставува прашањето дали се почитува Законот за превенција од корупцијата и ако се почитува, во колкава мера? Но, да не го забораваме и тоа дека во Собранието беа ратификувани и низа важни документи и декларации на Советот на Европа, кои се однесуваат на борбата против корупцијата, што прави тие да бидат дел од националното законодавство и со еднакво значење како и домашните закони. Со цел да се засили борбата против корупцијата, особено во државните институции, беше формирана и Антикорупциска комисија која, како независен орган, треба да ги следи девијантните и коруптивните појави во работењето на институциите и на поединци во нив. Комисијата, составена

од еминентни личности, не може да се пофали со резултати во работењето, што делумно се должи на слабата комуникација со јавниот обвинител, но и на фактот дека и нејзините членови целосно не се посветени на таа активност, туку истовремено извршуваат уште по неколку функции. Ова ја намалува нивната ефикасност и прави јавноста да се сомнева во квалитетот кој може да го произведе Комисијата. Но, има уште една работа која се однесува на начинот на работење на Комисијата. Имено, таа е формирана од страна на државата и во основа треба да ги следи и да ги анализира коруптивните активности во државните органи, кои се најчест извор на корупција. Сепак, неколку пати Комисијата анализираше, дури и даваше изјави за појава на корупција кога се во прашање деловни субјекти, односно компании, што е во спротивност со нивната надлежност. За такви случаи, доколку ги има, надлежни се обвинителството, а потоа и судството, па според тоа Комисијата не смее да се занимава и јавно да ги објавува имињата на личности и на деловни субјекти, а уште помалку доколку се работи за случаи за кои во тек е истрага или се во судска постапка. Уште една важна компонента во борбата против корупцијата е постоењето политичка волја за справување со неа. Сè додека политичките лидери не покажат желба, но и акција во справување со ова општествено зло и сè додека тие често пати и свесно замижуваат пред низа коруптивни настани, сè дотогаш корупцијата ќе вирее и ќе добива замав во речиси секоја сфера на општествено живеење. Секако, не се тие оние кои треба директно да ги санкционираат корумпираните

лица, но со нивно залагање и со инсистирање на почитување на законите, надлежните тела и органи ќе мора да ги санкционираат и брзо да ги решаваат споровите кои се водат за коруптивни дела. Оттука, се чини дека борбата против корупцијата се покажува само како декларативна, а во основа неа воопшто ја нема. Најчесто, позначајни акции во борба против корупцијата се преземаат само тогаш кога некој одговор ќе ни сугерира дека мора да ја зајакнеме борбата против ова зло. По Мислењето кое Македонија го доби од Европската комисија по поднесената апликација за членство во Унијата и по препораките наведени во документот кој ни беше доставен, едно е јасно, нема отстапки во поглед на преземањето ригорозна борба против корупцијата. Но, она што мора да ни биде императив не е преземањето сериозни акции во сузбивање, односно намалување на корупцијата само заради нашето приближување кон ЕУ и НАТО, туку и заради нас самите и заради севкупното подигнување на квалитетот на живеење и работење. Корупцијата мора да биде санкционирана и сведена на минимум, зашто со тоа ќе се овозможи многу работи да добијат нормален тек, а не да се вршат по некои споредни канали. Вообичаено тие споредни канали се извор на корупција и затоа е неопходно низа процеси и административни активности да се симплифицираат (на пр. воведување едношалтерски систем), но и да се засили санкционирањето на база на постojните законски регулативи, како и да се забрза решавањето на судските предмети поврзани со корупцијата. Или, како што вели народната поговорка: Сè може, ако се сака! Но, дали се сака?